

Foto: Nikola Demonja, komandir i Vlado Mulak, politički komesar banijske partizanske čete (fototeka - znaci.net)

Prije 75 godina u oslobođenju Beograda iz NOV Hrvatske sudjelovalo je u sastavu 6. ličke, 28. slavonske divizije i 13. brigade „Rade Končar“ 16.000 boraca i starješina. One su došle iz Like, sa Žumberka i iz Slavonije i preko srednje i istočne Bosne sudjelovale u oslobođenju Beograda.

Borbe za oslobođenje Beograda završene su 20. listopada 1944. godine. „Ova velika pobjeda nad najvećim neprijateljem naših naroda - njemačkim okupatorom - naročito je značajna po tome što su u borbi za oslobođenje junačkog Beograda dali svoju krv sinovi junačke Šumadije,

junačke Krajine i ostale Bosne, junačke Crne Gore, sinovi bijelog Zagreba i Hrvatskog zagorja, sinovi kršne Like, Dalmacije, Slavonije, Vojvodine i sinovi Slovenije. Ta je pobjeda tim značajnija što je izvojevana sa jedinicama slavne bratske Crvene armije..." (Tito, zapovijed upućena generalu Peki Dapčeviću, komandantu Prve armijske grupe).

U oslobađanju zapadne Srbije, Beograda, Zemuna, istočnog Srijema, Mačve i istočne Bosne značajnu ulogu odigrale su jedinice Glavnog štaba Hrvatske. U tim borbama su sudjelovale - 6. lička i 28. slavonska divizija i 13. brigada „Rade Končar“. One su došle iz Like, sa Žumberka i iz Slavonije i preko srednje i istočne Bosne sudjelovale u oslobođenju Beograda.

Šesta lička divizija, u sastavu 1. proleterskog korpusa, iz Glamoča je 20. srpnja 1944., krenula za Crnu Goru, Sandžak i Srbiju. U noći 29/30. kolovoza ona je kod Priboja prešla rijeku Lim i prebacila se na teritorij zapadne Srbije, na Zlatibor, vodila je borbe protiv četnika Draže Mihailovića oko Užica i Požege, Jelove Gore i Mionice. Onda je 18. rujna oslobodila Valjevo i krenula prema Beogradu. Po zapovijedi generala Peke Dapčevića, komandanta 1. armijske grupe NOVJ, imala je zadatak da se preko Topčidera, na čelu operativne skupine, probije u centar Beograda, izbije na Terazije i ovlada Kalemegdanom. Borba je počela 14. listopada, brzo je osvojila Topčider, izbila u rajon „Mostara“ i do Vojne bolnice i nakon teških okršaja protiv njemačkih jedinica u strogom centru Beograda, zauzela ulicu Kneza Miloša i Nemanjinu ulicu, jako utvrđene objekte oko bivše Vojne akademije i starog Generalštaba. Tada je zaustavljena - dio je snaga uputila na glavnu željezničku stanicu koju je s 28. slavonskom divizijom zauzela. Njen povijesno velik podvig je to, što je nakon zauzimanja Glavne željezničke stanice, na „leđima“ njemačke vojske, u izuzetno smjelom jurišu prva prešla preko Savskog mosta kod željezničke stanice, spasila most od njemačkog rušenja i povelala borbe za Bežanijsku kosu i Zemun.

Hrvatska 13. brigada „Rade Končar“, djelujući u sastavu 1. pa 6. divizije, oslobađala je centar Beograda, druga je prošla preko Savkog mosta, i 21/22. listopada oslobodila Zemun. Zajedno su tada 6. lička divizija i 13. brigada nastavile oslobađati istočni Srijem, stigle do Tovarnika i sudjelovale na Srijemskom frontu. Iz Slavonije je, više radi političkih nego vojnih potreba, VŠ NOVJ zapovijedio GŠ Hrvatske da pošalje u Bosnu i za Srbiju 28. diviziju. Ona je 13/14. rujna prešla rijeku Savu i preko Bosne nastupala prema Srbiji. Vodila je borbe na Majevidici i oko Zvornika. Drinu je prešla 6/7. listopada i krenula kroz borbe u Mačvu ka Beogradu u sastavu 12. vojvođanskog korpusa. Po zapovijedi 1. armijske grupe, 28. slavonska divizija napala je njemačke jedinice desnom obalom Save. Najprije je blokirala njemačku grupaciju oko Čukarice, a onda je ušla u Beograd. Zajedno sa 6. ličkom divizijom oslobodila je rajon oko Glavne željezničke stanice. Trebala je nastaviti borbu s Nijemcima Karađordevom ulicom, ali je zaustavljena i poslana na Čukaricu. Kada je likvidirala njemačku skupinu na Čukarici, upućena je prema Umci, a onda prema Mačvi i za istonu Bosnu, u sastavu Južne operativne grupe NOVJ.

U oslobođenju Beograda iz Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske sudjelovalo je, u sastavu 6. ličke, 28. slavonske divizije i 13. Brigade „Rade Končar“ - 16.000 boraca i starješina. U skupini od 50 tisuća boraca NOVJ koji su sudjelovali u beogradskoj operaciji, iz NOV Hrvatske bila jedna trećina ili 32% angažiranih snaga NOVJ. Znade se da je za oslobađanje Beograda poginulo oko 3000 boraca NOVJ. Iz Hrvatske je (u rečenim jedinicama), poginulo 977 boraca, a to je oko 30% svih poginulih za oslobađanje Beograda, što je velik doprinos Hrvatske oslobođenju Beograda. Tako su jedinice Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske bile među glavnim snagama koje su prve ušle i došle do centra Beograda i izvršile zadaću, da s drugim divizijama NOVJ i Crvene armije oslobode Beograd.

Oslobođenjem Beograda oslobođena je gotovo cijela Srbija, izuzev Kosova, doline zapadne Morave do Kraljeva na zapad i dio Vojvodine. Time se prvi put u narodnooslobodilačkom ratu front mogao osloniti na sigurnu pozadinu, koja je bila izvor ljudskih i materijalnih pričuva za daljnje vođenje rata. Nakon beogradske operacije, NOVJ je samostalno preuzeo dio strateškog fronta u rasporedu saveznika, pružajući vrlo značajnu pomoć i sovjetskim snagama koje su nastupale kroz Mađarsku. Oslobođeni Beograd postao je sjedištem cjelokupne vojne i političke aktivnosti nove Jugoslavije.

Bojan **Mirosavljev**